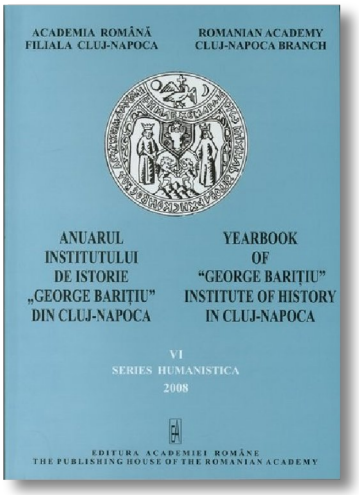

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Comunicarea dintre valorile etniei majoritare și cele ale minorităților naționale în societate

Ana Pascaru

How to cite this article:
Pascaru, Ana (2008) *Comunicarea dintre valorile etniei majoritare și cele ale minorităților naționale în societate*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 6, pp. 427–437. DOI: 10.5281/zenodo.22965797

© 2008: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

COMUNICAREA DINTRE VALORILE ETNIEI MAJORITARE ŞI CELE ALE MINORITĂŢILOR NAŢIONALE ÎN SOCIETATE

Ana Pascaru

Institutul de Filosofie, Sociologie
şi Ştiinţe Politice al Academiei de Ştiinţe a Moldovei

Abstract. *In this paper the author analyses the communication of the values of ethnic majority and national minorities with particular focus on the Moldavian society.*

Contextul actual al dezvoltării societăţii, dominat de schimbările petrecute pe plan internaţional, influenţează considerabil toate componentele constitutive ale acesteia, inclusiv statutul valorilor promovate prin cultură şi civilizaţie. Prezenţa manifestă a valorilor culturale a societăţilor asigură viabilitate procesului de reconstituire a civilizaţiei mondiale. Or, reconstituirea se realizează în baza afinităţilor culturale şi a cooperării dintre societăţi. În acest nou context, ţările se regrupează fie în jurul statelor conducătoare, gen G-8 (nota autorului), fie în jurul nucleului civilizaţional din care fac parte[1]. Prin urmare, prezenţa şi perpetuarea unei societăţi pe cupola civilizaţională este direct proporţională cu sensibilizarea şi fructificarea provocărilor la nivel intra-societal, conectându-le la cel extra-societal, regional, continental etc.

Cu toate acestea, monitorizarea schimbărilor reliefează prevalarea tratamentului diferenţiat/politic, soldat cu marginalizarea/stigmatizarea, respectiv, în aprecieri inadecvate ale valorii/nonvalorii interconexiunilor şi interacţiunilor în/dintre societăţi, moment ce nu facilitează studierea în profunzime a schimbării. La rândul lor, acestea provoacă, până la sfidare, obişnuitele frontiere intra- şi extra-cadru dintre societăţi. Independent de statutul societăţilor, au loc demontarea frontierelor obişnuite şi înlocuirea lor cu cele ale trans-frontalităţii. Provocările

[1] S. Huntington, *Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale*, Bucureşti, Edit. Antet, 1997, p. 27–29.

An. Inst. de Ist. „G. Barițiu" din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tom. VI, 2008, p. 427–437

trans-frontalității pentru societăți înglobează chintesența transformărilor şi schimbărilor materializate în fapte, tendințe, procese, cu un nivel sporit de conexiune între ele.

Considerentele enunțate mai sus au stat la baza cercetării distanței sociale sub aspectul condiționării valorilor în societate. Or, cunoaşterea motivelor condiționării facilitează depistarea de oportunități în abordarea circuitului valorilor în societate, de la sistemul de valori, tipul de activitate, până la fructificarea lor întru perpetuarea valorică a schimbării, cât şi impactul condiționărilor asupra modificării/ stăvilirii statutului valorii între valoare-scop şi valoare-mijloc şi *vice versa* în societate. Studiul constituie doar un aspect al problemei abordate, fiind axat pe comunicarea dintre valorile etniei majoritare şi ale minorităților naționale în cadrul societății (inclusiv cea moldovenească), având ca prioritate:

1. elucidarea motivațiilor care alimentează barierele de comunicare ce conduc la devieri/denaturări/marginalizări ale valorilor etniei majoritare şi ale minorităților naționale;

2. identificarea oportunităților care contribuie la edificarea „punților de comunicare", în mod direct proporțional regândirii sistemului de valori întru şi pentru habitatul uman, indiferent de apartenența națională, confesională sau de mediul de rezidență.

Pornind de la modificarea cadrului intra- şi inter-societal, se încearcă elucidarea incursiunilor asupra pilonilor valorici, a valorilor constitutive şi alimentării de durată a bulversării societăților. În egală măsură, complexitatea transformărilor antrenate de schimbare se răsfrânge atât asupra societăților stabile, cât şi a celor în curs de dezvoltare. Astfel încât un eveniment produs departe de hotarele societății date, mai devreme sau mai târziu, se răsfrânge nu numai asupra celor care l-au comis, dar şi asupra celor care n-au fost implicați. În societățile prospere, acest impact se încearcă a fi stăvilit prin stabilitatea raportului dintre valorile naționale şi general-umane consolidate în legile scrise şi nescrise, în timp ce tentativele de acest gen operate în interiorul noilor democrații din centrul şi estul Europei – din care face parte şi cea moldovenească – nu arareori sunt contestate.

Date fiind contextul contemporan şi particularitățile societăților în curs de constituire (inclusiv cea moldovenească), am realizat o incursiune în codificarea valorii schimbărilor profunde, cu impact asupra redimensionării sistemului de valori culturale, deoarece multe dintre colectivitățile contemporane s-au aflat timp de decenii ori secole în spații culturale străine, fapt soldat cu deznaționalizări de proporții. De aici a rezultat o moştenire care, în noile condiții influențează negativ schimbările declanşate în societate, în speță procesul identificării căilor de revenire la normalitate şi revitalizarea pilonilor valorici. Acest fapt continuă să afecteze sistemul de valori în mediul comunitar, de la sursele care îl alimentează până la factorii care determină redimensionarea sa. În această ordine de idei, pedalarea pe *sine qua non*-ul redimensionării prin cultura (arealul cultural) care integrează şi

orientează valorile şi nicidecum invers[2], are o semnificaţie aparte pentru societatea moldovenească în curs de constituire. Într-un mediu văduvit de rădăcini culturale, prin negarea lor timp de un secol şi jumătate (1812–1917; 1944–1991), s-a cristalizat fenomenul spaţiului cultural propriu, distinct de cel românesc – cu caracter periculos în contextul *Actului de Independenţă* (1991), în care se perpetuează ideea delimitării *spaţiului cultural moldovenesc* prin legislaţie, măsuri coercitive şi frontieră de stat. *De facto*, prin interpretarea respectivă a spaţiului cultural – care pretinde că în societate au loc edificarea şi circuitul sistemului de valori – nu se obţine altceva decât fie marginalizarea, fie înlocuirea lor cu non-valori, în toate activităţile societale.

Evident că provocările schimbării modifică în timp spaţiul cultural, ca de altfel şi celelalte componente, conform consideraţiilor lui O. Spengler[3], după care o cultură ajunsă în stadiul civilizaţiei moare. Această idee reflectă mai degrabă concepţia asupra civilizaţiei decât asupra culturii, deoarece oportunităţile civilizaţiei, asociate inconvenientelor şi pierderilor inerente, facilitează apropierea/ comunicarea dintre spaţii culturale diferite, inclusiv dintre valorile naţionale şi cele general-umane[4]. Experienţa acumulată denotă că schimbările în cadrul civilizaţiei modifică întreg spectrul social, iar culturii îi revine rolul de a asigură nivelul de relaţionare dintre componentele constitutive. Perpetuarea culturii depinde de nivelul valoric al acţiunilor şi activităţilor umane în cadrul procesului de dezvoltare a societăţii, regiunii, continentului etc., nivel care conţine toate secvenţele, de la sensibilizarea şi pregătirea mediului comunitar, până la instruirea şi formarea membrilor societăţii prin circuitul valorilor.

Necesitatea abordării şi sub acest aspect ţine de faptul că transformările societale modifică sistemul de valori nu numai intra-, dar şi extra-cadru, îndreptând societatea tot mai mult spre multiculturalism, care, în condiţiile schimbărilor profunde, înseamnă starea raportului dintre factorul intern şi factorul extern. De aici, şi gradul de penetrare a sistemului de valori de către valorile comunitare responsabile de asigurarea conexiunii dintre cele naţionale şi general-umane[5], ceea ce indică o regrupare a factorilor care condiţionează comunicarea dintre valori şi manifestările lor în plan social. Nu în ultimul rând, raportarea aportului factorilor enunţaţi la conturarea stării naturale de nevoi/necesităţi din societate, respectiv măsura în care se alimentează crearea unora artificiale, semnifică emergenţa unor nevoi/necesităţi cu caracter multicultural, ceea ce pretinde, dar nu înseamnă în mod obligatoriu, şi asigurarea unui nivel de comunicare adecvat în cadrul valorilor naţionale, respectiv între acestea şi cele general-umane.

[2] P. Andrei, *Filosofia valorilor*, Iaşi, Polirom, 1997.
[3] O. Spengler, *Declinul Occidentului*, Craiova, Edit. Beladi, 1996.
[4] S. Mehedinţi, *Civilizaţie şi cultură*, Iaşi, Edit. Junimea, 1986.
[5] Ana Pascaru, *Dimensiunea valorilor comunitare în filosofia şi perspectiva umană*, Chişinău, Edit. Pontos, 2007, p. 35–41.

Insistența asupra ideii că ținta schimbărilor sunt societățile post-comuniste sau cele în curs de democratizare apărute după prăbuşirea sistemului comunist s-a soldat cu ratări de proporții şi la capitolul valori. La începutul anilor '90 ai secolului al XX-lea, considerarea schimbărilor drept priorități doar pentru societățile respective a condus la întârzieri în sensibilizarea încetățenirii transformărilor şi în fructificarea lor, inclusiv prin comunicarea dintre valorile grupului majoritar şi cele ale minorităților etnice. O analiză succintă a elaborării de strategii şi a modului de aplicare a acestora prin prisma timpului social reliefează caracterul lor contra-cronometru la scară intra- şi extra-societală, regională etc. Reprezentative în acest sens sunt consecințele aplicării „dublului standard" în susținerea reformării sistemelor din cadrul noilor democrații din centrul şi estul Europei, pentru că omiterile produse ca urmare a strategiilor adoptate în spațiul Republicii Moldova, de pildă, sporesc dubiile şi incoerența acțiunilor întreprinse, iar rezultatele obținute nu satisfac aşteptările. În atare condiții, întâmplările-eveniment tind să înlocuiască valorile cu nonvalori – proces pregnant în realitățile în curs de prefigurare –, în timp ce realitatea diverselor fenomene sociale, independent de statutul societății, înglobează fapte răzlețe, tendințe, procese desfăşurate fie pe baza pilonilor valorici/nonvalorici, fie în detrimentul raportului dintre valorile naționale şi cele general-umane, care nu țin cont de obişnuitele frontiere inter-societale, regionale sau planetare.

Contabilizarea exemplelor cu care se confruntă la acest capitol noile democrații care încearcă, la cumpăna dintre milenii, să se elibereze de tributul moştenirii comuniste indică fragilitatea realității din punctul de vedere al sistemului, în speță al nivelului de comunicare dintre valorile actorilor sociali, favorizând minorități în detrimentul majoritarilor. Astfel, s-a ajuns la edificarea de blocaje în circuitul valorilor, la o comunicare ineficientă între valorile etniei majoritare şi cele ale minorităților naționale. Se schimbă comunicarea dintre membrii societății, în timp ce manifestările de neacceptare, intoleranță, neîncredere şi manipulare politicianistă devin o constantă a mediului comunitar. Gravitatea actelor respective reflectă o divizare a societății după criterii care nu sunt totdeauna de natură etnică sau confesională, ci mai degrabă unele create artificial. Acestea reprezintă, în general, starea raportului dintre factorul intern şi cel extern, care influențează considerabil regruparea altor factori din societate. Este o realitate în care interconexiunea şi interdependența, corelate cu facilitarea beneficierii de oportunități, demonstrează că problemele nesoluționate înglobează nu numai crizele socio-economico-politice, dar şi criza valorilor. De altfel, efectele crizei valorilor se resimt şi în spațiul societăților prospere. Or, dincolo de dezbaterile teoretice asupra valorilor naționale în calitate de componentă a celor general-umane, în mediul comunitar au loc dereglări ale circuitului valorilor, ale dinamicii raportului dintre valorile naționale şi cele general-umane.

În contextul societăților în curs de transformare, schimbare, reformele conturează realități în care similitudinile sunt pe cale să alimenteze diferențele/divergențele aşteptărilor preconizate grație nivelului de interconexiune.

Astfel, se constată că aşteptările nesatisfăcute catalizează procesul de erodare a valorilor din mediul social. Ca efect al deznaţionalizărilor din fosta Uniune Sovietică, pentru o bună parte din populaţie, valorile naţionale şi general-umane vin în contradicţie cu propriul confort, ceea ce constituie o pierdere la nivelul valorile general-umane. În cazul Republicii Moldova, considerăm că acest fenomen se asociază cu ştirbirea/marginalizarea valorilor naţionale ale etniei majoritare, comunicarea dintre minorităţile naţionale făcându-se în limba rusă, ceea ce indică faptul că în societatea moldovenească comunicarea are loc nu între etnia majoritară (moldoveni/români) şi minorităţile naţionale, ci între reprezentanţii grupului majoritar şi minoritatea lingvistică, excepând o parte dintre ucraineni şi una foarte neînsemnată din celelalte minorităţi naţionale. Indubitabil, cauzele ce alimentează oportunităţile oferite de schimbare devin dificil de controlat/prognozat. Astfel, se constată că devierile în semnificaţia oportunităţilor nu ţin de mediul intra-comunitar, ci mai degrabă de cel extra-comunitar.

Prefigurările realităţii, raportate la aşteptările preconizate, relevă devieri, disonanţe, efecte cu consecinţe dificil de analizat. Or, prefigurarea realităţilor în trans-frontalitatea schimbărilor configurează un alt nivel de interconexiune şi interdependenţă dintre societăţi, în care factorul extern devine tot mai influent în raport cu cel intern. Mai nou, mediatizarea virtuală părtinitoare este pe cale să devină un instrument dintre cele mai eficace de modelare a unor realităţi distincte de cele existente. Reconfigurate astfel, realităţile din cadrul unei societăţi sunt determinate tot mai puţin de situaţia internă. Cu toate că în statele de curând apărute problemele sunt inevitabile, soluţiile lor se află preponderent în afara spaţiului respectiv. Drept exemplu, amintim conflictele interetnice din sud-estul Europei, care au bulversat redimensionarea sistemului de valori, inclusiv comunicarea dintre valorile etniei majoritare şi minorităţile naţionale. Aceste conflicte constituie în societatea contemporană (preponderent multiculturală) o componentă a conflictelor sociale, care, detaşate de pilonii valorici ai societăţilor respective, au fost împinse spre polemologie. Scoaterea lor din contextul intra-societal le-a internaţionalizat şi devalorizat sub aspectul spaţiului cultural. În consecinţă, oricare ar fi soluţiile, cu toate referirile la respectarea cadrului legal internaţional, are loc violarea valorii „drepturile omului” consfinţite în Convenţia de la Geneva din 1948, deoarece în atare condiţii prioritatea dreptului colectiv se realizează în detrimentul celui individual. Acordarea, pe lângă drepturile cetăţeneşti consfinţite de Legea fundamentală (*Constituţia*) – indiferent de apartenenţa etnică, confesională sau de mediu de reşedinţă rezidenţă –, şi a unor drepturi colective conduce la privarea de libertăţi nu doar a reprezentanţilor etniei majoritare, ci şi a reprezentanţilor minorităţilor. Or, drepturile obţinute în detrimentul celorlalţi favorizează autoizolarea/ marginalizarea colectivităţii minoritare, pe motiv că membrii ei nu sunt pregătiţi sau că s-au pomenit la intersecţia intereselor politicianiste.

Nu mai puțin interes prezintă comunicarea dintre valorile etniei majoritare şi cele ale minorităților naționale, prin raportarea reformelor inițiate la rezultatele obținute, inclusiv crearea de noi valori. Pentru că reformarea presupune asigurarea unui echilibru între utilizarea/fructificarea şi producerea de bunuri, susceptibile să devină valori, cu condiția ca instituțiile sociale reformate să fie disponibile în acest sens. Reformăm ceva pentru a-i îmbunătăți, a-i perfecționa gradul de funcționalitate; de aici rezultă şi obligativitatea ca măsurile întreprinse să fie evaluate şi judecate prin prisma rezultatelor probabile şi, după un timp, a rezultatelor reale pe care le produce[6]. La aceste rezultate, se impune să participe/beneficieze şi membrii societății, cu condiția ca implicarea lor să fie direct proporțională capacităților şi pregătirii acestora.

Raportând reformele la rezultatele obținute, se poate spune că, în corelație cu valorificarea oportunităților schimbării transformărilor, redimensionarea sistemului valoric se manifestă şi prin crearea de noi valori, care se conectează în timp la cele extra-societale, regionale, continentale etc.[7] În acest caz, valorificarea oportunităților semnifică perceperea corectă şi pregătirea mediului social pentru a face față provocărilor, dar şi identificarea de noi oportunități. De asemenea, oportunitățile înglobează cauzele redimensionării valorilor sistemului social, ceea ce reprezintă prezența manifestă a interconexiunii componentelor enunțate ce contribuie la sau împiedică crearea de bunuri materiale/spirituale; în timp, acestea devin fie valori, fie un suport valoric în acțiunile comunitare/individuale ulterioare. În caz contrar, căile transformatoare ale reformelor se diminuează, conducând la dezordine, haos şi la devalorizarea valorilor.

Raportarea reformelor la rezultate înseamnă ghidarea ritmului acestora, adică reglarea de la sine (autoreglarea), conform necesității aşteptării/producerii rezultatului. Raportul reformă-rezultat conturează cauzalitatea în cadrul sistemului de valori din societatea respectivă, dar şi în raport cu exteriorul. Iar disponibilitatea sistemului de valori şi adecvarea la noile realități se materializează în acțiunile ce se întreprind, fapt mai puțin menționat, dar foarte sensibil pentru mediul social. Rezultatele reformelor sunt direct proporționale cu dezvoltarea umană, respectiv constituirea/menținerea unui echilibru sănătos între dimensiunea etică şi cea economică, printr-o politică de protecție adecvată a cetățenilor. În valoarea rezultatelor se regăsesc progresul hotărât al dezvoltării şi reproducerea condițiilor de viață. În caz contrar, politicile urmăresc perpetuarea de condiții de viață umilitoare[8], iar dezvoltarea umană îşi pierde suportul valoric.

[6] J. Stiglitz, *Globalizare, speranțe şi deziluzii*, Bucureşti, Edit. Economică, 2004, p. 225, 238, 243, 247, 267 şi 281.

[7] Ana Pascaru, *op. cit*.

[8] **** Calitatea creşterii economice şi impactul ei asupra dezvoltării umane. Republica Moldova: Raport Național de Dezvoltare Umană,* Chişinău, 2006, p. 51–121.

În contextul dat, consemnăm devieri ale comunicării dintre valorile etniei majoritare şi cele ale minorităţilor etnice, ca de altfel şi ale circuitului valorilor, în raportul dintre valori, dintre valoare-scop şi valoare-mijloc în societate. Substratul devierilor erodează în timp nu numai valorile etniei majoritare (prin faptul că nu sunt valorificate), dar şi pe cele general-umane. Comparativ cu societăţile stabile, în cazul noilor democraţii – din care face parte şi societatea moldovenească –, dominaţia factorului extern asupra celui intern regrupează şi ceilalţi factori, determinând redimensionarea sistemului de valori din societate. Dominaţia respectivă afectează logica acţiunii cauză-efect, cu consecinţe în transformarea valorilor-scop în valori-mijloc, la nivelul comunicării dintre valorile etniei majoritare şi cele ale minorităţilor naţionale. După cum atrăgea atenţia T. Vianu[9], în diferite perioade valorile îndeplinesc anumite roluri, care se modifică în dependenţă de starea mediului comunitar, ceea ce nu scuteşte actorii sociali de pericolul pierderii valorilor, odată cu involuţia de la valorile-scop la valorile-mijloc în societate, precum şi al pirderii propriei identităţi.

Reflectarea prezenţei valorilor în conţinutul reformelor realizate în mediul intra- şi extra-comunitar conturează raportul valoare-scop vs. valoare-mijloc, sensibilizat de interacţiunea grupurilor sociale. Explicaţia rezidă în instrumentarul utilizat atât de reprezentanţii etniei majoritare, cât şi de cei ai minorităţilor naţionale. În condiţiile societăţii moldovene, valoarea-scop de tip economic a fost folosită şi ca valoare-mijloc, marginalizând valorilor etniei majoritare de către minoritatea lingvistică, la care au subscris găgăuzii şi bulgarii, mai puţin ucrainenii. Astfel, se constată că nu numai valorile etniei majoritare se marginalizează, dar şi cele ale minorităţilor naţionale, deoarece acestea recurg, pentru reprezentarea propriilor valori, la altă limbă decât cea proprie. Datorită dependenţei energetice faţă de Federaţia Rusă, Republicii Moldova i se cere în continuare renunţarea la valorile identitare instituite în 1990, iar mai recent, sub pretextul soluţionării diferendului transnistrean, şi renunţarea la însemnele statale.

Tabloul valorilor reformelor, corelate cu rezultatele obţinute, evidenţiază influenţa considerabilă în acest sens a calităţii contactelor sociale dintre etnia majoritară şi minorităţi. În condiţiile societăţii moldovene, aceste contacte exemplifică instantaneu şi pe termen lung circuitul valorilor şi raportul dintre ele, diferenţierea vs. diversitatea valorilor, nu în ultimul rând, comunicarea dintre valorile etniei majoritare şi cele ale minorităţilor naţionale. Iar până la depăşirea stării de fapt, în care comunicarea are loc între valorile etniei majoritare şi cele ale minorităţii lingvistice, şi nu ale minorităţilor naţionale, sunt necesare eforturi comune, atât din partea etniei majoritare, cât şi din partea minorităţilor. Drept argument, prezentăm *Indicele distanţei sociale* şi cel *al calităţii contactelor sociale* din Republica Moldova la nivelul lui 2006 (*tabelul 1*).

[9] T. Vianu, *Filosofia culturii şi teoria valorilor*, Bucureşti, Edit. Nemira, 1998, p. 91–95.

Tabelul 1

Valorile indicelui distanţei sociale (IDS) şi ale indicelui contactelor sociale (ICS)[10]

Grup etnic	IDS Eşantion					ICS Eşantion				
	Moldoveni	**Ruşi**	**Ucraineni**	**Găgăuzi**	**Bulgari**	**Moldoveni**	**Ruşi**	**Ucraineni**	**Găgăuzi**	**Bulgari**
Moldoveni		0,17	0,24	0,42	0,42		4,83	4,76	4,58	4,58
Ruşi	1,11		0,23	0,44	0,48	3,89		4,77	4,56	4,52
Ucraineni	1,26	0,23		0,51	0,57	3,74	4,77		4,49	4,43
Găgăuzi	1,74	0,84	1,34		0,88	3,26	4,16	3,66		4,12
Bulgari	1,54	0,75	1,36	0,55		3,46	4,25	3,64	4,45	

Realităţile din Republica Moldova reflectă incursiunile fără precedent în spaţiul cultural românesc, ale cărui valori naţionale au fost transformate în arme îndreptate împotriva valorilor şi reprezentanţilor etniei majoritare. Or, utilizarea ideologic-politicianistă a valorilor naţionale a condus, după cum s-a menţionat deja, la nerecunoaşterea educaţiei ca valoare-mijloc. Educaţia, care a contribuit la încetăţenirea în mediul comunitar a identităţii şi limbii moldoveneşti – limbă neutilizată în organele de conducere ale R.S.S. Moldovenească până în 1988 –, este folosită din nou ca instrument de dezbinare. Astfel, după 1991, fără acoperire legală, alături de instituţiile preuniversitare şi universitare existente, au apărut un număr de unităţi de învăţământ private, dificil de controlat. Unele dintre acestea au avut şi susţinere financiară de la buget şi, chiar dacă au declarat că vor contribui la pregătirea specialiştilor pentru problemele minorităţilor, continuă să utilizeze în predare limba rusă.

Referindu-se la această situaţie, un expert din Israel se întreba, în cadrul unei manifestări ştiinţifice, care este rostul instituţiilor de instruire în limbile minorităţilor naţionale, dacă majoritatea reprezentanţilor lor vor locui toată viaţa în arealul moldovean şi vor trebui să comunice cu reprezentanţii acestei etnii într-o măsură considerabil mai mare decât cu cei ai minorităţilor? Deşi în art. 13 din Constituţie limba moldovenească/română este declarată limbă de comunicare, ea rămâne una străină pentru reprezentanţii minorităţilor naţionale. Şi nu numai atât! Faptul că reprezentanţii etniei majoritare şi-au revendicat acest drept legitim şi încearcă să o utilizeze în relaţiile interetnice îi face să fie taxaţi drept needucaţi şi înapoiaţi de către minorităţi. Drept argument, iată diferenţele între autopercere (*tabelul 1*) şi perceperea celuilalt (*tabelul 3*) a participanţilor la măsurătorile Etnobarometrului.

[10] *** *Etnobarometrul în Republica Moldova*, D. Petruţi ş.a.(cord.), Chişinău, Tipografia Centrală, 2006, p. 42

Tabelul 2

Autoperceperea în grup[11]

	Moldoveni/Români	**Ucraineni**	**Ruşi**	**Găgăuzi**	**Bulgari**
Cumsecade	22%	27%	26%	27%	21%
Blajini	27%	26%	31%	22%	25%
Sufletişti	23%	23%	26%	21%	17%
Veseli	28%	24%	21%	17%	15%
Harnici	57%	50%	15%	31%	41%

Tabelul 3

Perceperea celuilalt[12]

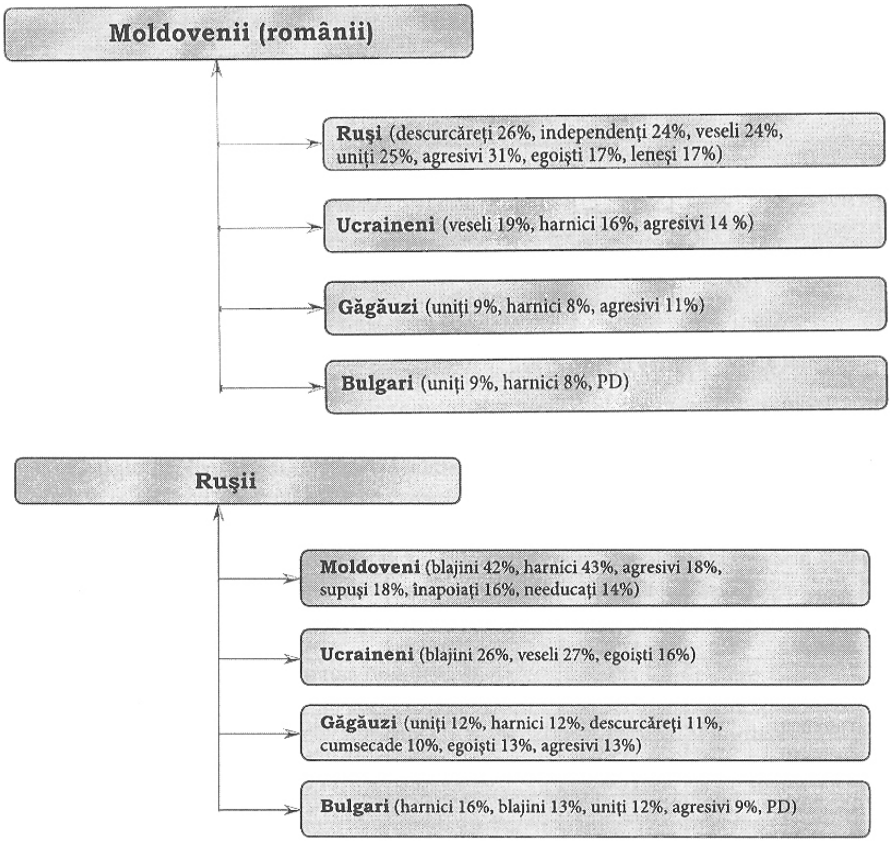

[11] *Ibidem*, p. 207.
[12] *Ibidem*, p. 208–209.

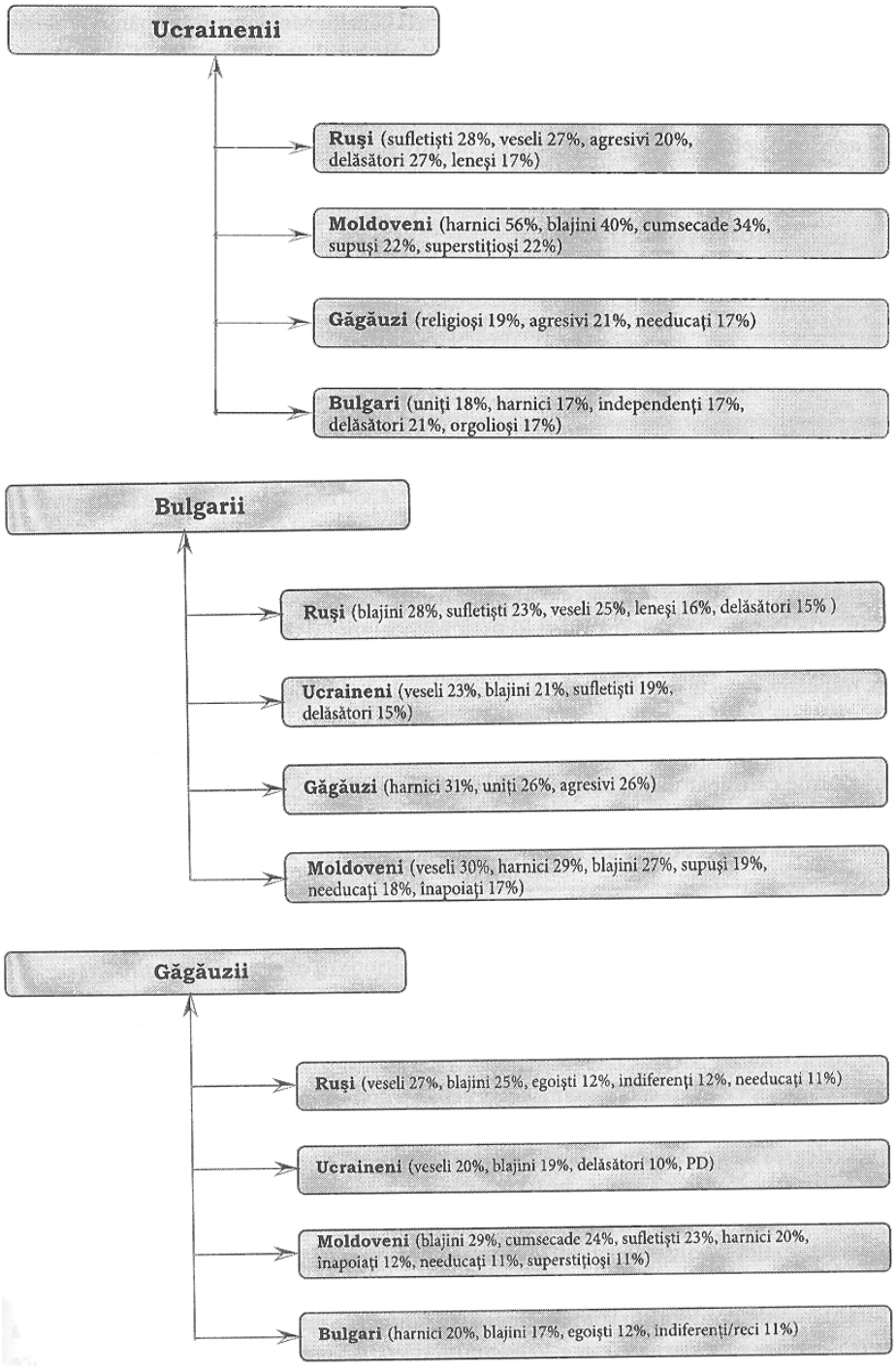
Ucrainenii
Ruşi (sufletişti 28%, veseli 27%, agresivi 20%, delăsători 27%, leneşi 17%)
Moldoveni (harnici 56%, blajini 40%, cumsecade 34%, supuşi 22%, superstiţioşi 22%)
Găgăuzi (religioşi 19%, agresivi 21%, needucaţi 17%)
Bulgari (uniţi 18%, harnici 17%, independenţi 17%, delăsători 21%, orgolioşi 17%)
Bulgarii
Ruşi (blajini 28%, sufletişti 23%, veseli 25%, leneşi 16%, delăsători 15%)
Ucraineni (veseli 23%, blajini 21%, sufletişti 19%, delăsători 15%)
Găgăuzi (harnici 31%, uniţi 26%, agresivi 26%)
Moldoveni (veseli 30%, harnici 29%, blajini 27%, supuşi 19%, needucaţi 18%, înapoiaţi 17%)
Găgăuzii
Ruşi (veseli 27%, blajini 25%, egoişti 12%, indiferenţi 12%, needucaţi 11%)
Ucraineni (veseli 20%, blajini 19%, delăsători 10%, PD)
Moldoveni (blajini 29%, cumsecade 24%, sufletişti 23%, harnici 20%, înapoiaţi 12%, needucaţi 11%, superstiţioşi 11%)
Bulgari (harnici 20%, blajini 17%, egoişti 12%, indiferenţi/reci 11%)

Drept concluzie, comunicarea dintre valorile etniei majoritare şi cele ale minorităţilor naţionale pentru Republica Moldova înglobează:

- Circuitul valorilor grupului majoritar şi ale grupurilor aparţinând minorităţilor naţionale prin:
  – demitizarea/descoperirea celuilalt;
  – schimbarea rolului între valori, de la valorile-scop la valorile-mijloc, din perspectiva dezvoltării şi nevoilor comunitare.
- Oportunităţi de depăşirea a blocajului de comunicare între valorile grupului majoritar şi cele ale minorităţilor naţionale prin:
  – educaţia în familie, instituţii preşcolare, şcolare, preuniversitare, universitare;
  – elaborarea de politici regionale, comunitare şi trans-frontaliere;
  – implicarea societăţii civile în realizarea de acţiuni cu instituţiile guvernamentale sau locale;
  – formarea Consiliului Cultural al ONG-urilor minorităţilor naţionale, neangajat politic, sub umbrela Casei Naţionalităţilor, şi trecerea acestui edificiu de la Biroul pentru minorităţi al Guvernului în cadrul Consiliului, conform experienţei Ţărilor Baltice (şi nu numai).